
MONOGRAFIE PRAWNICZE

JAWNOŚĆ
I JEJ OGRANICZENIA

Redaktor naukowy
GRAŻYNA SZPOR

TOM XI

STANDARDY EUROPEJSKIE

CEZARY MIK (red.)

Wydawnictwo C.H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

GRAŻYNA SZPOR (Redaktor naukowy) • JAWNOŚĆ I JEJ OGRANICZENIA

TOM XI
STANDARDY EUROPEJSKIE

Pod redakcją
CEZAREGO MIKA

Polecamy nasze publikacje z tej serii:

Z. Cieślak (red.)

**JAWNOŚĆ I JEJ OGRANICZENIA. TOM II.
PODSTAWY AKSJOLOGICZNE**

Z. Kmieciak (red.)

**JAWNOŚĆ I JEJ OGRANICZENIA. TOM III.
SKUTECZNOŚĆ REGULACJI**

M. Jaśkowska (red.)

**JAWNOŚĆ I JEJ OGRANICZENIA. TOM IV.
ZNACZENIE ORZECZNICTWA**

A. Piskorz-Ryń (red.) (red.)

**JAWNOŚĆ I JEJ OGRANICZENIA. TOM V.
DOSTĘP I WYKORZYSTYWANIE**

A. Gryszczyńska (red.)

**JAWNOŚĆ I JEJ OGRANICZENIA. TOM VI.
STRUKTURA TAJEMNIC**

C. Martysz (red.)

**JAWNOŚĆ I JEJ OGRANICZENIA. TOM VII.
POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE**

J. Gołaczyński (red.)

**JAWNOŚĆ I JEJ OGRANICZENIA. TOM VIII.
POSTĘPOWANIA SĄDOWE**

B. Szmulik (red.)

**JAWNOŚĆ I JEJ OGRANICZENIA. TOM IX.
ZADANIA I KOMPETENCJE**

J. Majewski (red.)

**JAWNOŚĆ I JEJ OGRANICZENIA. TOM X.
PRZECIWDZIAŁANIE PRZESTĘPCZOŚCI**

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

JAWNOŚĆ I JEJ OGRANICZENIA

Redaktor naukowy
GRAŻYNA SZPOR

TOM XI

STANDARDY EUROPEJSKIE

Pod redakcją
CEZAREGO MIKA

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2016

Wydawca: Natalia Adamczyk

Publikacja wydana w ramach projektu
Nr DOBR/0075/R/ID2/2013/03 realizowanego na rzecz
bezpieczeństwa i obronności państwa „Model regulacji jawności
i jej ograniczeń w demokratycznym państwie prawnym”
współfinansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

Recenzja naukowa: prof. UKSW dr hab. Zbigniew Cieślak

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2016**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C.H.Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-8158-9

ISBN e-book 978-83-255-8159-6

Spis treści

Autorzy	XI
Słowo wstępne	XIII
Wykaz skrótów	XV
Wykaz literatury	XIX
Rozdział I. Zasada jawności i jej ograniczenia w demokratycznym państwie prawnym w świetle standardów międzynarodowych	1
§ 1. Wprowadzenie	1
§ 2. Geografia i przegląd międzynarodowej regulacji zasady jawności i jej ograniczeń	3
I. Uwagi wstępne	3
II. Standardy międzyrządowe	4
1. Standardy powszechne	4
2. Standardy partykularne	11
A. Europa	11
B. Ameryki	15
C. Afryka	17
D. Wspólnota Narodów (<i>Commonwealth of Nations</i>)	21
3. Standardy wypracowane przez podmioty różnych szczebli międzynarodowych	22
III. Regulacje pozarządowe	24
IV. Podsumowanie	25
§ 3. Materialne aspekty zasady jawności i jej ograniczeń	26
I. Treść zasady jawności: prawo dostępu do informacji	26
II. Zasady dostępu do informacji	27
III. Ograniczenia w dostępie do informacji	29
§ 4. Instytucjonalne i proceduralne aspekty zasady jawności i jej ograniczeń	31
I. Instytucje i procedury klasyfikacji informacji	31
II. Instytucje i procedury dostępu do informacji. Środki wspierające dostęp	31
III. Instytucje i procedury monitoringu prawa dostępu do informacji	32
IV. Instytucjonalno-proceduralne aspekty kontroli sądowej	33

V. Procedury związane z naruszeniem regulacji prawa dostępu do informacji	34
§ 5. Wnioski i zalecenia regulacyjne dla Polski	34
I. Zalecenia dotyczące formy regulacji	34
II. Zalecenia dotyczące treści regulacji	35
Summary	36
Rozdział II. Unijne modele regulacji jawności i jej ograniczeń oraz ich wpływ na systemy krajowe	39
§ 1. Wprowadzenie	39
§ 2. Model jawności politycznej	41
I. Bazowa forma jawności politycznej	41
II. Forma jawności politycznej w sprawach dotyczących środowiska naturalnego	45
§ 3. Model hybrydowy	50
§ 4. Model jawności gospodarczej	51
I. Forma jawności rynkowej	52
II. Forma jawności rynkowo-regulacyjnej	54
III. Forma jawności regulacyjnej	57
§ 5. Podsumowanie	61
Summary	63
Rozdział III. Kategoria jawności i prawo do informacji z perspektywy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	67
§ 1. Uwagi wstępne	67
§ 2. Wolność otrzymywania informacji – analiza treści normatywnej i orzecznictwa ETPC	70
§ 3. Ewolucja interpretacji wolności otrzymywania informacji w orzecznictwie ETPC	76
I. Dostęp do danych agencji wywiadowczej dotyczących inwigilacji	81
II. <i>Guseva v. Bułgaria</i> – przełom w kierunku ugruntowania prawa dostępu do informacji?	83
§ 4. Jawność i dostęp do informacji w świetle prawa do poszanowania prywatności (art. 8 ust. 1 EKPC)	89
§ 5. Konkluzje – znaczenie ewolucji orzecznictwa ETPC w sprawie dostępu do informacji publicznej dla polskiego ustawodawcy	91
Summary	92
Rozdział IV. Jawność i jej ograniczenia w prawie Republiki Federalnej Niemiec	95
§ 1. Gwarancje jawności – ich podstawy i status prawny	95
§ 2. Konstytucyjne założenia dostępu do informacji	96
§ 3. Ewolucja rozwiązań ustawowych w zakresie dostępu do informacji	101

§ 4. Zakres dostępu do informacji	105
§ 5. Ograniczenia jawności	111
§ 6. Procedura udostępniania informacji	115
§ 7. Kwestie instytucjonalne	118
§ 8. Rekomendacje dla prawodawcy polskiego	120
Summary	124
Rozdział V. Analiza pojmowania i działania zasady jawności oraz jej ograniczeń z perspektywy prawa francuskiego	127
§ 1. Status prawny prawa do informacji i gwarancji jawności	127
I. Ewolucja zasady jawności	127
II. <i>Transparency, openness, disclosure</i> – relacja pojęć w prawie francuskim	134
§ 2. Prawo do informacji w rozumieniu ustawy CADA	136
I. Zakres, charakter i przedmiot prawa do informacji	136
II. Ograniczenia dostępu do dokumentów administracyjnych	140
§ 3. Prawo do ponownego wykorzystania informacji publicznej	145
I. Ograniczenia ustawowe prawa do ponownego wykorzystania informacji	147
II. Nowelizacja dyrektywy 2003/98/WE a prawo francuskie	149
§ 4. Obowiązki organów administracyjnych (wymienionych w art. 1 ustawy) w świetle ustawy i dekretu, zmierzające do realizacji szerokiego dostępu do danych publicznych	152
§ 5. Komisja dostępu do dokumentów administracyjnych (CADA)	155
I. Misja CADA	155
II. Tryb i warunki złożenia wniosku do CADA	157
§ 6. Tryby szczególne dostępu do informacji (informacje o środowisku, dostęp do archiwów publicznych i do informacji o prawie)	158
I. Dostęp do informacji o środowisku	158
II. Ogólne zasady dostępu do archiwów publicznych	163
III. Dostęp do informacji o prawie	164
§ 7. Ochrona danych osobowych w obliczu rozwoju informatyki – ustawa z 6.1.1978 r. o informatyce, zbiorach danych i wolnościach .	165
I. Prawa osób związane z przetwarzaniem danych o charakterze osobowym	167
II. Obowiązki administratorów danych osobowych	168
III. Dane wrażliwe	169
IV. Państwowa komisja do spraw informatyki i wolności (CNIL) .	170
§ 8. Projekt <i>open data</i> („ <i>données ouvertes</i> ”)	171
§ 9. Doświadczenia francuskie mogące stanowić wzór dla poprawy polskich regulacji w zakresie dostępu do informacji publicznej	175
Summary	176

Rozdział VI. Analiza pojmowania i działania zasady jawności oraz jej ograniczeń z perspektywy prawa włoskiego	179
§ 1. Status prawny gwarancji jawności	179
I. Ewolucja zasady jawności	179
II. Unormowanie zasady jawności	180
III. Treść zasady jawności i jej główne założenia	182
IV. Najważniejsze definicje związane z dostępem do informacji	183
1. Administracja publiczna	183
2. Trzyletni program na rzecz jawności i integralności administracji publicznej	184
3. Dokument	184
4. Informatyka	185
V. Wnioski	185
§ 2. Ograniczenia jawności – dostępu do informacji	186
I. Dostęp do informacji i jego najważniejsze ograniczenia	186
II. Wnioski	190
§ 3. Kwestie instytucjonalne (organy ochrony jawności): organy administracyjne, w tym organy wyspecjalizowane w sprawach dostępu i ponownego wykorzystania informacji	191
I. Komisja ds. Dostępu do Dokumentów Administracyjnych	191
II. Inspektor ds. jawności (<i>Responsabile per la trasparenza</i>) i niezależne organy oceny (<i>Organismi indipendente di valutazione</i> – OIV)	192
III. Inspekcja Ochrony Danych Osobowych	193
IV. Krajowy Urząd Antykorupcyjny (<i>L’Autorità nazionale anticorruzione</i> – ANAC)	194
§ 4. Kwestie instytucjonalne (specyficzne organy – użytkownicy informacji): organy administracyjne, w tym służby specjalne	195
§ 5. Kwestie proceduralne dotyczące udostępniania i powtórnego wykorzystania informacji	199
I. Dostęp do dokumentów administracji publicznej (<i>accesso</i>)	199
II. Dostęp obywatelski (<i>accesso civico</i>)	203
III. Powtórne wykorzystanie informacji (<i>riutilizzo</i>)	203
§ 6. Implementacja dyrektyw w sprawie dostępu do informacji i ponownego ich wykorzystania – relacja pojęć dostępu do informacji i ponownego jej wykorzystania	206
§ 7. Regulacja krajowa w świetle standardów międzynarodowych	209
§ 8. Rekomendacje dla ustawodawcy polskiego	210
Summary	211

Rozdział VII. Analiza pojmowania i działania zasady jawności oraz jej ograniczeń z perspektywy prawa brytyjskiego	213
§ 1. Uwagi wstępne	213
§ 2. Status prawny dostępu do informacji	215
§ 3. Wyłączenia bezwzględne w dostępie do informacji	217
§ 4. Wyłączenia kwalifikowane w dostępie do informacji	221
§ 5. Efekt „mozaikowy” i efekt „podobieństwa”	231
§ 6. Wyłączenia „proceduralne” w dostępie do informacji	232
§ 7. Komisarz do spraw Informacji	235
§ 8. Podmioty udostępniające informację	238
§ 9. Procedura udostępnienia informacji	239
§ 10. Ponowne wykorzystanie informacji	243
§ 11. Podsumowanie	245
§ 12. Rekomendacje dla polskiego prawodawcy	247
Summary	248
Rozdział VIII. Analiza pojmowania i działania zasady jawności oraz jej ograniczeń z perspektywy prawa Stanów Zjednoczonych Ameryki	251
§ 1. Model regulacji jawności w Stanach Zjednoczonych Ameryki – ogólna charakterystyka	251
§ 2. Regulacje dotyczące zasady jawności	253
§ 3. Ustawa dostępowa	257
I. Podstawy aksjologiczne	257
II. Zakres podmiotowy ustawy dostępowej	259
1. Podmioty uprawnione	259
2. Podmioty zobowiązane	259
III. Zakres przedmiotowy ustawy dostępowej	260
IV. Tryby udostępnienia dokumentów	262
1. Tryb bezwnioskowy	262
2. Tryb wnioskowy	264
V. Procedura udostępnienia dokumentów i procedura odwoławcza	265
1. Charakterystyka ogólna	265
2. Zwykła procedura rozpatrywania wniosków	265
3. Procedura przyspieszonego rozpatrywania wniosków	266
4. Postępowania odwoławcze	267
VI. Ograniczenia dostępu do informacji	268
1. Charakterystyka ogólna	268
2. Ograniczenia dostępu do informacji – przykładowe rozwiązania	268
3. Wewnętrzne przepisy i praktyki dotyczące personelu agencji (<i>Exemption 2</i>)	270

4. Informacje wyłączone na podstawie aktów prawnych innych niż ustawa dostępowa (<i>Exemption 3</i>)	271
VII. Opłaty z tytułu przetwarzania wniosków o udostępnienie dokumentów	272
1. Zasady ogólne	272
2. Odpłatne udostępnianie dokumentów	273
3. Udostępnianie nieodpłatne lub ograniczenie zakresu opłat	274
VIII. Organy ochrony jawności	274
1. Biuro ds. Rządowych Usług Informacyjnych	275
2. Prokurator Generalny	276
3. Inne organy i urzędnicy ds. ustawy dostępowej	277
§ 4. Dostęp do informacji w Stanach Zjednoczonych Ameryki – rekomendacje dla władz publicznych	279
Summary	280
Komitet Praw Człowieka 102. Sesja Genewa, 11–29.7.2011 r. Komentarz ogólny Nr 34	283
Zalecenie R (2002) 2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich w sprawie dostępu do dokumentów urzędowych	287
I. Definicje	288
II. Zakres	289
III. Zasada ogólna dostępu do dokumentów urzędowych	289
IV. Możliwe ograniczenia w dostępie do dokumentów urzędowych	289
V. Wnioski o udostępnianie dokumentów urzędowych	290
VI. Rozpatrywanie wniosków o udostępnianie	290
VII. Formy dostępu do dokumentów urzędowych	291
VIII. Koszty udostępniania dokumentów urzędowych	291
IX. Procedura odwoławcza	292
X. Środki uzupełniające	292
XI. Upublicznianie informacji z inicjatywy jednostek władzy publicznej	292
Indeks rzeczowy	295

Autorzy

prof. UW r dr hab. Dariusz Adamski – profesor nadzwyczajny na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Specjalizuje się w prawie europejskim, prawie gospodarczym oraz prawie nowych technologii. W latach 2008–2009 stypendysta Fundacji Fulbrighta w Szkole Prawa Uniwersytetu Harvarda. Współpracownik European Research Centre for Economic and Financial Governance, ekspert Forum Obywatelskiego Rozwoju.

prof. UMK dr hab. Michał Balcerzak – profesor nadzwyczajny w Katedrze Praw Człowieka na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W latach 2003–2009 współpracownik Zespołu Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. Przedstawiciel Polski w Komitecie Zarządzającym ds. Praw Człowieka Rady Europy (CDDH) w latach 2004–2008. Członek l'Institut international des droits de l'homme w Strasburgu. Zastępca członka Zarządu Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (od 2012 r.). Niezależny ekspert w Grupie Roboczej ds. ludności pochodzenia afrykańskiego (Rada Praw Człowieka ONZ) (od 2014 r.).

dr hab. Tatiana Chauvin – adiunkt w Katedrze Filozofii Prawa i Nauki o Państwie na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Kierownik Centrum Prawa Francuskiego i Europejskiego przy Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego w roku akademickim 2002/2003. Autorka publikacji dotyczących zasady sprawiedliwości proceduralnej, prawoznawstwa, filozofii prawa, prawa francuskiego oraz wybranych zagadnień prawa publicznego, przede wszystkim z zakresu teorii legislacji.

dr Ziemowit Cieślak – adiunkt w Katedrze Prawa Administracyjnego i Samorządu Terytorialnego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, naczelnik Wydziału Analiz Prawa Europejskiego i Międzynarodowego w Biurze Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu, radca prawny – członek Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie. Autor publikacji naukowych z zakresu prawa administracyjnego i prawa Unii Europejskiej.

dr Kamila Doktor-Bindas – asystent w Katedrze Prawa Konstytucyjnego na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Przedmiotem zainteresowań badawczych autorki jest wpływ prawa unijnego na krajowy system źródeł prawa, w tym analiza znaczenia konstytucji narodowych w warunkach integracji europejskiej.

dr Tomasz Jaroszyński – ekspert do spraw legislacji w Biurze Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu, radca prawny – członek Okręgowej Izby Radców Prawnych w War-

szawie, wykładowca w Podyplomowym Studium Zagadnień Legislacyjnych Uniwersytetu Warszawskiego. Autor publikacji z zakresu prawa konstytucyjnego oraz prawa Unii Europejskiej.

Konrad Kuszel – ekspert do spraw legislacji w Biurze Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu. Absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego oraz Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego. Specjalizuje się w prawie Unii Europejskiej.

prof. dr hab. Cezary Mik – prorektor ds. nauki i rozwoju Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, kierownik Katedry Prawa Międzynarodowego i Europejskiego UKSW, ekspert ds. legislacji w Biurze Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu; członek Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (Grupa Londyńska i Polska), członek European Law Institute, członek Komisji Prawa Morskiego PAN oraz prezes bydgoskiego oddziału Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Autor publikacji z dziedziny prawa międzynarodowego, międzynarodowej i konstytucyjnej ochrony praw człowieka oraz prawa Unii Europejskiej. Uczestnik licznych kolegiów redakcyjnych.

Słowo wstępne

Kolejny tom monografii „Jawność i jej ograniczenia” jest efektem realizacji jednego z zadań projektu badawczo-rozwojowego współfinansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju. Zadanie to odnosiło się do oceny aktualnej polskiej regulacji prawnej jawności i jej ograniczeń na tle standardów międzynarodowych, europejskich oraz analizy porównawczej z innymi systemami prawnymi, a także sformułowania założeń dla władz publicznych.

U zarania prac projektowych została opracowana przez Koordynatora zadania projektowego, a zarazem Redaktora tego tomu, we współpracy z *Ziemowitem Cieslikiem* i *Konradem Kuszelem*, metodyka badawcza, której podporządkowano poszczególne analizy autorskie. Objęła ona ogólny status prawny gwarancji jawności (terminologię, treść i formę badanej regulacji, jej normatywny poziom, założenia aksjologiczne, kwestię nadużycia prawa do informacji), ograniczenia jawności (problem ważenia dóbr, zakres i rodzaje ograniczeń, typy władz zainteresowanych ograniczeniami, metody regulacji, podstawowe dziedziny regulacyjne, w których wprowadzono ograniczenia), zagadnienia instytucjonalne (podstawy działania, status ustrojowy, zakres zadań i kompetencji), zagadnienia proceduralne związane z udostępnianiem i powtórny wykorzystywaniem informacji (podstawy prawne, tryby, podmioty uprawnione, formy prawne, odpłatność, środki ochrony prawnej, skutki naruszenia procedur), w przypadku standardów międzynarodowych ewentualne kwestie implementacyjne.

Niniejsza monografia zbiorowa obejmuje osiem tekstów. Pierwsze trzy dotyczą standardów wypracowanych na szczeblu międzynarodowym. Mowa tutaj o standardach określonych w ramach ONZ i pozaeuropejskich organizacji o charakterze partykularnym (*Cezary Mik*), regulacji Unii Europejskiej (*Dariusz Adamski*), standardach wynikających z regulacji europejskich dotyczących praw człowieka (*Michał Balcerzak*). Na kolejnych pięć składają się opracowania pokazujące unormowanie zasady jawności, a zwłaszcza jej ograniczeń w wybranych, a jednocześnie kluczowych z perspektywy polskiej regulacji prawnej, krajowych systemach prawnych. Są to artykuły dotyczące rozwiązań obowiązujących w Niemczech (*Ziemowit Cieslik*), Francji (*Tatiana Chauvin*), Włoszech (*Kamila Doktor-Bindas*), Wielkiej Brytanii (*Tomasz Jaroszyński*) oraz w Stanach Zjednoczonych (*Konrad Kuszel*). Niezależnie od tego, czy poszczególne wypowiedzi dotyczą aspektów międzynarodowych, czy też porównawczych kończą się one wnioskami i zaleceniami dla legislatora polskiego.

Uzupełnieniem tego opracowania są dwa dokumenty międzynarodowe. Pierwszym z nich jest komentarz ogólny Nr 34 Komitetu Praw Człowieka ONZ z 2011 r., organu stojącego na straży Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych

Słowo wstępne

---

z 1966 r., którego stroną jest również Polska, dotyczący wolności poglądów i wypowiedzi z art. 19 Paktu. Drugim jest dokument Rady Europy – zalecenie R(2002) Komitetu Ministrów w sprawie dostępu do dokumentów. Obydwa dokumenty stanowią nieoficjalne tłumaczenie oryginałów, wykonane przez *Michała Balcerzaka*. Całość dopełnia informacja o autorach książki. Warszawa, marzec 2016 r.

Warszawa, marzec 2016 r.

Cezary Mik

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

APA	amerykańska ustawa z 11.6.1946 r. o postępowaniu administracyjnym (<i>Administrative Procedure Act</i>)
BDSG	federalna ustawa z 14.1.2003 r. o ochronie danych osobowych (<i>Bundesdatenschutzgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 14. Januar 2003, BGBl. s. 66, das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 25. Februar 2015, BGBl. I s. 162, geändert worden ist</i>)
BGB	niemiecki kodeks cywilny z 18.8.1896 r. (<i>Bürgerliches Gesetzbuch</i> BGBl. I 2015 s. 1042, 1059)
DostInfPubU	ustawa z 6.9.2001 r. o dostępie do informacji publicznej (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 782 ze zm.)
EKPC	Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
FOIA	brytyjska ustawa z 2000 r. (<i>Freedom of Information Act</i>)
GG	ustawa zasadnicza Republiki Federalnej Niemiec z 23.5.1949 r. (<i>Grundgesetz, Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland vom 23. Mai 1949, BGBl. s. 1, zuletzt geändert durch Artikel 1 des Gesetzes vom 23.12.2014, BGBl. I s. 2438</i>)
IFG	niemiecka ustawa z 5.9.2005 r. o wolności informacji (<i>Informationsfreiheitsgesetz, vom 5. September 2005, BGBl. I s. 2722</i>)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
KPP	Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 7.12.2000 r. (Dz.Urz. UE z 18.12.2000 r., C 364, s. 1; Dz.Urz. UE z 14.12.2007 r. C 303, s. 1)
MPPOiP	Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)

PDPC	Powszechna Deklaracja Praw Człowieka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych 10.12.1948 r., Nowy Jork
SÜG	ustawa z 20.4.1994 r. o przesłankach i postępowaniu w sprawach kontroli bezpieczeństwa federacji (<i>Sicherheitsüberprüfungsgesetz, Gesetz über die Voraussetzungen und das Verfahren von Sicherheitsüberprüfungen des Bundes, Sicherheitsüberprüfungsgesetz vom 20. April 1994, BGBl. I s. 867, das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 7. Dezember 2011, BGBl. I s. 2576, geändert worden ist</i>)
TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C z 26.10.2012 r., C 323, s. 47)
TUE	Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana, Dz.Urz. UE z 26.10.2012 r., C 326, s. 13)
UIG	niemiecka ustawa z 27.10.2014 r. o informacji w dziedzinie ochrony środowiska (<i>Umweltinformationsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 27. Oktober 2014, BGBl. I s. 1643</i>)
VIG	niemiecka ustawa z 17.10.2012 r. o poprawie dostępu do informacji dotyczących zdrowia (<i>Verbraucherinformationsgesetz, Gesetz zur Verbesserung der gesundheitsbezogenen Verbraucherinformation in der Fassung der Bekanntmachung vom 17. Oktober 2012, BGBl. I s. 2166, 2725, das durch Artikel 2 Absatz 34 des Gesetzes vom 7. August 2013, BGBl. I s. 3154, geändert worden ist</i>)
VwGO	niemiecka ustawa z 19.3.1991 r. o sądach administracyjnych (<i>Verwaltungsgerichtsordnung, Verwaltungsgerichtsordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 19. März 1991, BGBl. I s. 686, die zuletzt durch Artikel 13 des Gesetzes vom 8. Juli 2014, BGBl. I s. 890, geändert worden ist</i>)
VwVfG	niemiecka ustawa z 23.1.2003 r. o postępowaniu administracyjnym (<i>Verwaltungsverfahrensgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 23. Januar 2003, BGBl. I s. 102, das zuletzt durch Artikel 3 des Gesetzes vom 25. Juli 2013, BGBl. I s. 274, geändert worden ist</i>)

2. Organy i instytucje

BVerwG	Federalny Trybunał Administracyjny (<i>Bundesverwaltungsgericht</i>)
ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
KBWE	Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie
OBWE	Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie
OJA	Organizacja Jedności Afrykańskiej
ONZ	Organizacja Narodów Zjednoczonych
OPA	Organizacja Państw Amerykańskich
OVG	niemiecki Naczelny Sąd Administracyjny (<i>Oberverwaltungsgericht</i>)
TSUE	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
TK	Trybunał Konstytucyjny
VG	niemiecki Sąd Administracyjny (<i>Verwaltungsgericht</i>)

3. Publikatory i czasopisma

BGBL	Federalny Dziennik Ustaw (<i>Bundesgesetzblatt</i>)
BT-Drs.	Druk Bundestagu
BVerfGE	Zbiór orzeczeń Federalnego Trybunału Konstytucyjnego (<i>Die Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichts</i>)
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	Dziennik Urzędowy
PPE	Przegląd Prawa Europejskiego
CML Rev.	Common Market Law Review
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego – Serbia A
PiP	Państwo i Prawo

4. Inne

art.	artykuł
lit.	litera
m.in.	między innymi
n.	następne
Nr	numer
pkt	punkt (-y)
s.	strona

Wykaz skrótów

---

tzn.	to znaczy
tzw.	tak zwane
ust.	ustęp
v.	<i>versus</i>
wyr.	wyrok
ze zm.	ze zmianami
zob.	zobacz

Wykaz literatury

- Ackerman J.M., Sandoval-Ballesteros I.E.*, The Global Explosion of Freedom of Information Laws, *Administrative Law Review* 2006, t. 58, Nr 1
- Adamski D.*, Approximating a workable compromise on access to official documents: The 2011 developments in the European courts, 49 *CML Rev.* (2012)
- Adamski D.*, Prawo do informacji o działaniach władz publicznych Unii Europejskiej, Warszawa 2011
- Adamski D.*, Transparency, Accountability and the Rule of Law – Do Private Watchdogs Matter?, (2014) *European Law Journal* 20
- Arena G.*, La trasparenza amministrativa ed il diritto di accesso ai documenti, [w:] *G. Arena* (red.), *L'accesso ai documenti amministrativi*, Bologna 1991
- Bailey S.H.*, *Cases, Materials and Commentary on Administrative Law*, London 2005
- Balcerzak M.*, *Międzynarodowa ochrona praw człowieka. Wybór źródeł*, Toruń 2007
- Balcerzak M.*, *Odpowiedzialność państwa-strony Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Studium prawnomiędzynarodowe*, Toruń 2013
- Balcerzak M.*, Zalecenia Komitetu Ministrów Rady Europy jako forma pozatraktatowej działalności normatywnej i harmonizującej w dziedzinie praw człowieka, [w:] *I. Głuszyńska, K. Lankosz* (red.), *Rada Europy – 60 lat na rzecz jedności europejskiej*, Bielsko Biała 2009
- Ben Shahr O., Schneider C.*, *More than You Wanted to Know: The Failure of Mandated Disclosure*, Princeton 2014
- Ben Shahr O., Schneider C.*, *The Failure of Mandated Disclosure*, (2010) 159 *University of Pennsylvania Law Review* 647
- Benoît-Rohmer F., Klebes H.*, *Prawo Rady Europy. W stronę ogólnoeuropejskiej przestrzeni prawnej*, tłum. *M. A. Nowicki*, Warszawa 2006
- Bernaczyk M.*, *Prawo do informacji publicznej w Polsce i na świecie*, Warszawa 2014
- Birkinshaw P.*, Freedom of information and openness: Fundamental human rights?, *Administrative Law Review* 2006, No 1
- Brooke H.*, *Your Right to Know: A Citizen's Guide to the Freedom of Information Act*, London 2007
- Bröhmer J.*, *Transparenz als Verfassungsprinzip: Grundgesetz und Europäische Union*, Tübingen 2004
- Buchanan J., Stubblebine C.*, *Externality*, *Economica* 1962, Nr 29
- Calo R.*, Code, Nudge or Notice?, (2014) 99 *Iowa Law Review*
- Chapus R.*, *Droit administratif général*, Paris 1999